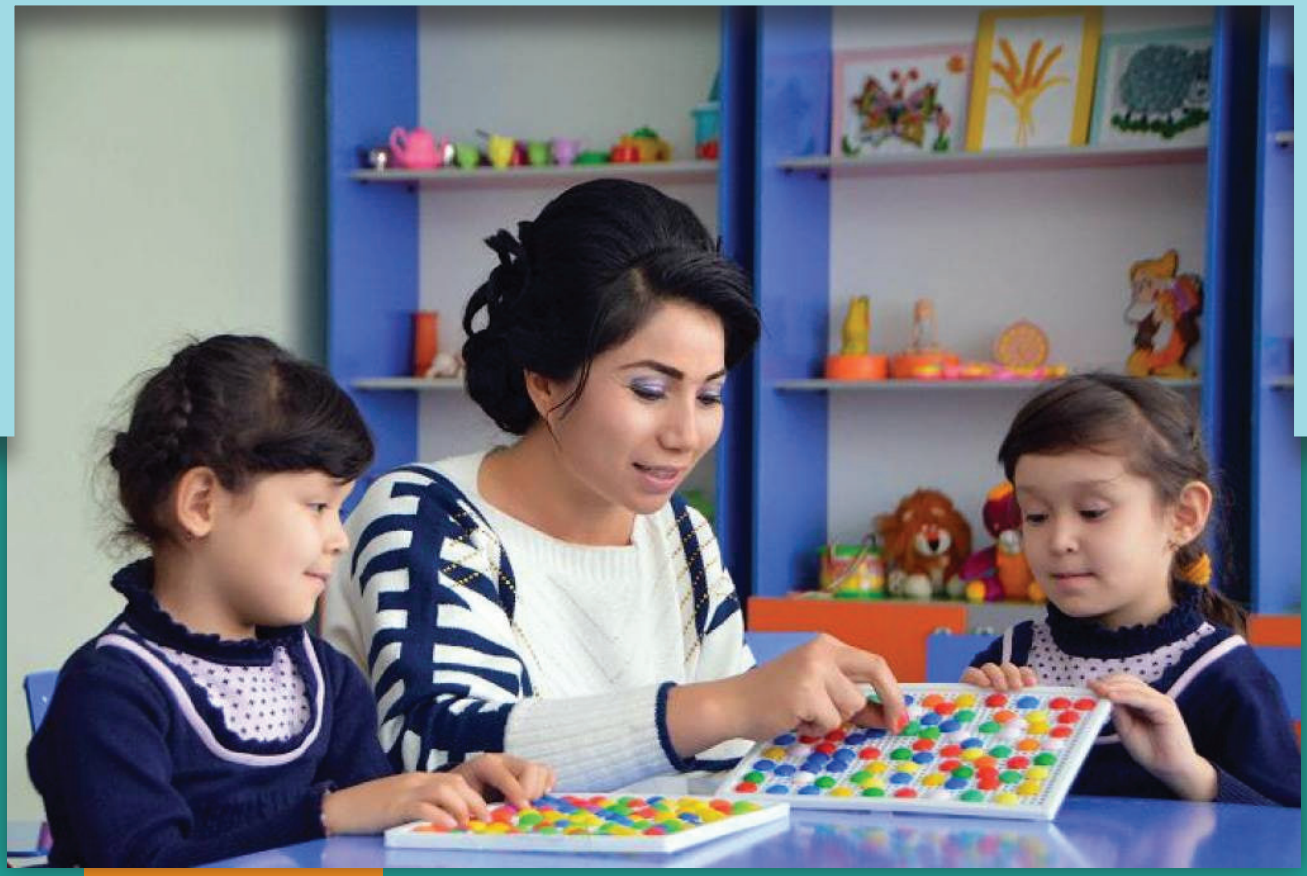
ISSN: 3060-4613

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti



№11(3)
2026

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslaşgan ilmiy jurnal

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Elektron naşr. 580 sahifa,
13-noyabr, 2026-yil.

BOŞ MUHARRIR:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOŞ MUHARRIR ÖRINBOSARI:
Aşurov Ramzidin Ramazonoviç – Psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGAŞI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Şoumarov Ğ.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirğizboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şaripov Ş.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şermuhammadov B.Ş. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qöldoşev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozoğiston)
Rejep Özyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Ça – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Ş. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi Özbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM boş muharriri, Özbekiston Respublikasida xizmat körsatgan jurnalist, filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Ğafurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Şomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Nematov Ş.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yiça falsafa doktori (PhD)
Yuldaşeva F.I. – pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldaşeva D.B. – filologiya fanlari böyiça falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toşkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qaşqadaryo viloyati Maktabgaça va maktab ta'limi boşqarmasi boşliğining birinçi örinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bölimining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor öğli – Pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va işbilarmon" MÇJ
Hamkorlarimiz: Özbekiston Respublikasi Ta'lim va ilm-fan vazirligi, Özbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDİTORİAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali Özbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni çop etiş uçun milliy ilmiy naşrlar röyxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari böyiça: OAK Kengaşi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

• Ekspert kengaşi (29.10.2024-y., №10)

• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari böyiça: Toşkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

• Ekspert kengaşi (25.05.2025-y., №10)

• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

Özbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA SODERJANIE CONTENTS

MUNDARIJA

Teaching English Grammar as a Product in Grades 5–8: A Teacher-Controlled Model for Integrating Artificial Intelligence 10
Veronica Khatamova

Русский язык как средство формирования профессиональной компетентности будущих специалистов 15
Мусаева Амина Караматовна

Сопоставление русской и узбекской литературной критики 23
Шакирова Гулмира Рашидовна

The Impact of Group Discussion on Developing Students' Speaking Skills in EFL Context 31
Tursunboyeva Saodat Ravşanbek qizi

Поэтика дегуманизации в прозе М. А. Булгакова и Назара Эшонкула: сравнительно-типологический анализ 36
Болтаева Дильноза Руслановна

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarining metodik tayyorgarligini şakllantirişda multimodal ta'lim resurslarining örni 41
Koziyeva Fazilat Sadullayevna

Sun'iy intellekt va adaptiv ta'lim texnologiyalari integratsiyasi asosida boşlanğiç sinf öquvçilarining individual öqiş kompetensiyalarini rivojlantiriş 48
Öktamova Mehrigiyo A'zamovna

Didactic Possibilities of Activating Primary School Pupils' Cognitive Processes in Literacy Reading Lessons 55
Maxmudova Nigora Hikmatovna

Opportunities of Practice-Oriented Education in Developing the Pedagogical Mastery of Future Primary School Teachers 61
Şukurova Madina Öktam qizi

Своеобразие методов рки: между универсальной методикой и национально-ориентированной практикой 67
Raximova Norbish Sharopovna

Ösmirlik davrida raqamli texnologiyalardan foydalanişning diqqat barqarorligiga ta'siri 74
Abdullayeva Mahfuza Ollabergan qizi

Neyropedagogik yondaşuv asosida bölajak tarbiyaçilarning mantiqiy fikrlaşini rivojlantiriş texnologiyasi 81
Ibrohimova Xadiça Masumjon qizi

Maktabgaça va boşlanğiç matematik ta'lim uzviyligi va izçilligini ta'minlaşning innovatsion modeli 83
Qozaqova Karimaxon Mamajonovna

Использование инновационных средств при обучении длительно болеющих детей 90
Рустамова Нозима Фазлиддиновна, Баходирова Камола Комиловна, Хошимова Гулзода Ойбековна

Bolalarning emotsional holatini aniqlaşda psixologik diagnostikaning örni 93
Baxrillayeva Moxiçexra Raxmatillayevna

Kiçik maktab yoşidagi öquvçilarni tabiatga qiziqtiriş asosida tadqiqotçilik könikmalarini şakllantirişning didaktik mazmuni 98
Elmuratova Dilrabo Muhammatovna, Jabbarova Şahodat Ibrohim qizi

Maktabgaça yoşdagi bolalarda irodaviy sifatlarni şakllantiriş metodikasi 103
Hazratqulova Munira

Maktabgaça yoşdagi bolalarga universal design for learning (UDL) modeli asosida ta'lim beriş imkoniyatlari 106
Maxmudova Nasiba Nurmuxammetovna

Multimodal ta'lim muhitida yuqori sinf öquvçilarining madaniy-intellektual rivojlaniş mezonlari va tarkibiy tuzilmasi 110
Qliçeva Gözal Çorşanbiyevna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining öquvçilarda ijodiy fikrlaşni şakllantirişdagi progresiv ahamiyati 116
Raimberdiyeva Guliza Uluğbek qizi

Maktabgaça yoşdagi bolalarda öyin faoliyati orqali taşkilotçilik könikmalarini şakllantiriş 121
Rizayeva Gulnora Botirovna, Ortikova Xurşida Bahritdin qizi

Videoanaliz texnologiyalaridan foydalaniş orqali boşlanğiç tayyorgarlik bosqiçidagi uzunlikka sakrovçilarning sakraş texnikasini takomillaştiriş..... 127
Rözimatova Şohista

Tibbiyotni öqitiş pedagogikasi va tibbiy psixologiyaning özaro boğliqligi..... 132
Rustamova Surayyoxon Şoxobovna

Bolalarda matematik öyinlar orqali predmetlarning ölçami va ularni ölçaş haqidagi tasavvurlarni şakllantiriş..... 137
Sobirova Nigora Boburovna

Ta'limiy faoliyat orqali örta yoş guruh bolalarida mehnat könikmalarini şakllantirişning pedagogik asoslari... 141
Şokirova E'zoza

Maktabgaça ta'limda öyin texnologiyalarining bolalar ijtimoiy-emotsional rivojlanişidagi ahamiyati..... 146
Turdiyeva Mohira Juraqulovna

Maktabgaça yoşdagi bolalarda ekologik tarbiyani şakllantirişning pedagogik asoslari 154
Xasanova Shahnoza Quychi qizi

Maktabgaça ta'lim taşkilotlarida bolalarning kommunikativ sifatlarini şakllantiriş..... 157
Xöjamberdiyeva Maftuna Norqobilovna, Shonazarova Madina Farhod qizi

Maktabgaça yoşdagi bolalar submadaniyatining şakllaniş mexanizmlari va pedagogik omillari..... 161
Xudoyberdiyeva Şoxista Eliboyevna

Jismoniy tarbiya va sport ta'limini raqamlaştirişda sun'iy intellekt vositalarining didaktik imkoniyatlari..... 166
Yuldaşov Zafarjon Şuxratovich

Диалог культур русскоязычной прозы современных писателей узбекистана: новый подход 171
Чернова Татьяна Алексеевна

Культурная семантика как условие языковой компетентности..... 175
Ширбачеева Лейла Сухробовна

Pedagogik improvizatsiya könikmalarini şakllantirişning nazariy-metodik jihatlari 178
Satvaldiyeva Nilufar Zoyirjon qizi

Hujayraning kimyoviy tarkibi: "Oqsillar va DNK" mavzusini konseptual vizual skraybing va syujetli hikoyaçilik integratsiyasi asosida öqitiş 184
Toştemirova Muazzam Akmaljonovna, Musayeva Ma'sumaxon Mahammadjon qizi

Muvaffaqiyatli rahbar ayol obrazini şakllantirişning tadqiq etilişi..... 187
Xudoyqulova Gulşoda Baxronovna

Технология развития диагностической деятельности будущих учителей на основе компетентностного подхода 190
Насырова Зарина Мунировна

Zamonaviy stomatologiyada xalqaro tibbiy terminologiyaning şakllanişi va rivojlanişi 195
Rustamov Kamronbek Ravşanbek öğli, Minavarova Gavhar Mukimjonovna

Talabalarda ta'lim menejmentini taşkil etişning ijtimoiy-psixologik omillari 198
Utamurodova Gulçexra Narbayevna

Factors Associated With Chinese Language Learning Motivation Among Uzbek University Students in China: a Mixed-Methods Study 202
Abboskhon Azatkhanov, Feng Xue

"Bolalar jismoniy tarbiyasi" fanini öqitiş jarayonida sport maşğulotlari orqali bölajak murabbiylarda kasbiy kompetensiyani şakllantirişning pedagogik imkoniyatlari 211
Törayev Axrorbek Tojdinovich

Basketbolçilarning texnik-taktik tayyorgarligini takomillaştirişning pedagogik usullari.....216
Ergaşov Qahramonjon Asqaroviç

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Maktabgaça yoşdagi bolalar ta'lim-tarbiyasini rivojlantirişda integratsiyaning örni 220
Açilov Ötkir Isomitdinoviç, Karimova Uzlifat Halimjon qizi

Raqamli transformatsiya ta'sirida özbek tilida retronimlarning şakllanişi 228
Anvarova Mohiçehraxon Jahongir qizi

Bölajak muhandislarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirişda cdio texnologiyasi va sanoat integratsiyasining samaradorligi 232
Ğafforov Hasan Ravşanoviç

Nodavlat maktabgaça ta'lim taşkilotlari rahbarlarida strategik boşqaruv kompetensiyalarini şakllantiriş metodikasi 236
Baxronov Rustam Rajaboviç

Jamoaviy sport turlarida şaxslararo munosabatning ijtimoiy-psixologik tahlili 240
Mavlanov Donyor Ergaş öğli

Jismoniy tarbiya maşğulotlarini takomillaştiriş orqali talabalar jismoniy tayyorgarligini rivojlantiriş 244
Qurbonaliyev Ruzamurod Safaralizoda

Tayyorlov guruhlari tarbiyalanuvçilari faoliyatini integratsiyalaşgan holda taşkil etiş muammosi 248
Azamatova Dildora Shuxrat qizi

Work-Life Balance and Teacher Burnout: A Survey-Based Study in Uzbekistan 255
Buriyeva Nilufar Anvar qizi, Fattohova Sevara Zoxid qizi, Anarbayeva Malika Alisher qizi, Salimova Zukhra Sodiq qizi

Til va nutq markazida kvest texnologiyasi asosida bolalarning monologik nutqini şakllantiriş 260
Durdiyeva Mohinur Adilbek qizi

Zamonaviy özbek qizlarida oilaviy hayotga oid tasavvurlarning etnopsixologik xususiyatlari 264
Nurmetova Şohista

Работа с художественным текстом на занятиях русского языка как иностранного 268
Хамраева Дилрабо

Maktabgaça ta'lim taşkilotida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalaniş metodikasi 275
Raxmatova Gulnoz Komilovna

"Ming bir keça" asarining özbekça matnida poetik makon va zamonning lingvistik ifodalanişi 281
Mirzoyeva Yulduz Yusup qizi

Talabalarda ekologik ongni rivojlantirişning ijtimoiy-psixologik determinantlari va psixologik mexanizmlari 286
Muhayyo Karimova

Talabalarning öquv faoliyatiga moslaşuvidagi emotsional zöriqişlarning psixokorreksiyasi 291
Kozimova Nigora Abduqahorovna

Talabaning kun tartibini loyihalaş - soğlom turmuş tarziga tayyorlaşning amaliy vositasi sifatida 296
Mamajonov Baxromjon Baxodirjon öğli

Stresga bardoşlilikni ta'minlovçi içki psixologik resuslar va ularni şakllantiriş qonuniyatlari 301
Saparboyeva Indira Rustam qizi

Jismoniy faollikni rivojlantirişda oliy ta'lim muassasasi sport infratuzilmasidan raqamli bron tizimi orqali foydalaniş samaradorligi 306
Zulunxöjayev Ma'rufjon Ma'murjon öğli

Verbal Creativity in EFL Writing: Concept, Measurement and Teaching Approaches 312
Baratova Gulsevar Otabekovna

10-11-sinf öquvçilarida kimyo fanidan tadqiqotçilik kompetensiyasining tarkibiy komponentlari va mezonlari 317
Botirova Sabogul Rahmatullayevna, Fayzullayeva Malika Ğayrat qizi

Maktabgaça yoşdagi bolalar nutqini rivojlantirişda multimedia texnologiyalaridan foydalaniş metodikasi 323
Muhsinova Shahlo Alişer qizi

Bölajak tarbiyaçilarni raqamli texnologiyalar asosida bolalar sahnalaştiriş faoliyatiga tayyorlaşning TPACK yondaşuviga asoslangan modeli 326
Ötamurodova Şohida Muhammadqulovna

Boşqaruv könikmalarining şakllanganlik darajasini monitoring qiliş va baholaş mezonlari 331
Jörayeva Nargiza Tairovna, Turğunboyeva Feruza Usanovna

Роль педагога в развитии коммуникативных навыков у детей дошкольного возраста 336
Ширбачеева Гульчехра Шакировна, Акбарова Ёркиной Эгамбердиева

Raqamli jamiyatda pozitiv fikrlaş va pedagoglar faoliyatiga ta'sir etiş omillarining psixologik asoslari 341
Sattarova Şaxnozaxon Qöçqarovna

Abdulla Avloniyning "Turkiy guliston yoxud axloq" asarida komil inson tarbiyasi 345
Oripova Ruxşona

Talabalarni maktabgaça ta'lim taşkiloti va ota-onalar hamkorligi örtasidagi özaro munosabat şakllari 350
Turdiqulova Luiza Zayniddinovna

Boşlanğiç sinf öquvçilarida matnli masala yeçiş könikmasini şakllantiriş: bosqiçli metodik model va xatolar diagnostikasi 353
Quçqarova Sarvinoz Atamuratovna, Djumaniyozova Hilola

Ta'lim sifatini boşqarişda pedagogik monitoringdan foydalaniş 358
Ahmedov Xoşim Normamatoviç

Boşlanğiç ta'lim mazmunini integratsiyalaş asosida öquvçilarda meta-predmet kompetensiyalarini rivojlantirişning pedagogik asoslari 364
Norkulova Dilorom Oybekovna

Öquvçilarda jismoniy tarbiyaga içki motivatsiyasini şakllantirişning psixologik, pedagogik mexanizmlari 371
Azizova Sevara Salimjon qizi, Abdullayev Rustam Abduvaliyeviç

Özbek tili maşğulotlarida matn tahlili orqali lingvistik kompetensiyani şakllantiriş 377
Yuldaşeva Dilnoza Bekmurodovna

Bölajak filologlarning adabiy-tahliliy kompetensiyasini şakllantirişda didaktik asarlarning ahamiyati 381
Muradaliyeva Shahnoza Mahmudovna

Ösmirlik davrida qadriyat yönalişlarining şakllaniş xususiyatlari va psixologik-pedagogik tahlil 387
Davranova Gulbahor Numondjonovna

Öquvçilarida oilada kitobxonlik könikmasini rivojlantirişda qator olimlarimizning pedagogik qaraşlari 394
Maydonova Saboxat Sadulloyevna

Universitet 3.0 modeli şaroitida bölajak tarix fani öqituvçilarida tadqiqotçilik kompetensiyasini rivojlantiriş metodikasi 399
Amirova Gulmira Şadmanovna

Maxsus ta'lim ehtiyojiga ega öquvçilar bilan işlaş samaradorligini oşiriş metod va texnologiyalari 404
Tuxtasinov Abror Rustamovich

Maktabgaça yoşdagi bolalarning tabiatga qiziqişlarini tarbiyalaşda pedagogning örni 407
A. A. Abdurashidov, Ne'matova Shahzodabegim Lazizxon qizi

Nutqida nuqsoni bölgan bolalarda tovuş talaffuzini korreksiyalaşda interaktiv va didaktik öyin texnologiyalarining samaradorligi 411
Baytileuova Gulzar Maxset qizi

Voyaga yetmagan bolalarning sud-psixologik ekspertizasini taşkil etişda qöllaniladigan psixologik metodikalar klassifikatsiyasi 415
Elov Ziyodullo Sattoroviç

Maktabgaça ta'lim taşkilotlarida boşqaruv jarayonlarini interaktiv taşkil etişning pedagogik şart-şaroitlari 423
Ilxamdjanova Iroda Ilxamovna

Maktabgaça ta'lim taşkilotlarida rahbarning zamonaviy boşqaruv usullaridan foydalanişi 427
Orolova Soxiba Panjiyevna

Raqamli ta'lim muhitida öquvçilarning axborot madaniyatini tarbiyalaş 432
Umarova Şaxnoza Maxmudjanovna

Using Multimedia and Interactive Technologies in Teaching ELT Methodology to Future English Teachers 436
Urinov Rustambek Yoqubjonoviç

Maktabgaça ta'lim taşkilotlarini boşqarişda zamonaviy menejment yondaşuvlarining ahamiyati 441
Valijanova Sayyora Xayrulla qizi

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarini falsafiy muloqotga asoslangan ta'limiy öyinlardan foydalanişga tayyorlaşning metodik asoslari 445
Jakbarova Oyazimxon Mutalipovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Bölğusi tarbiyaçi ijtimoiy intellektining aksiologik tuzilmasi: tuşunçaviy asoslar va komponentlar tahlili 449
Ermatova Gulnoz Pirimovna

Oliy ta'limda turizmning tarbiyaviy samaradorligini oşirişga doir pedagogik yondaşuvlar integratsiyasi 456
Nafasov Doniyor Şernafasoviç

XIII–XIV asrlar xorazm ijtimoiy-ma'naviy muhitining Pahlavon Mahmud pedagogik qaraşlari şakllanişiga ta'siri 462
Raxmanova Ikboloy Atanazarovna

Ingliz tilini öqitiş kontekstida kasbiy-muloqot könikmalarini rivojlantirişning pedagogik zarurati 468
Ashurova Zulayxo Erkinovna

Çet tilini öqitişda kompetensiyaviy yondaşuv asosida ta'lim samaradorligini oşiriş 474
Mavlyanova Nilufar Suvankulovna

Внедрение технологии ТРИЗ в образовательную практику ДОО как средство развития творческого мышления дошкольников 478
Самадова Нилуфар Шерпулатовна

Taktil-fazoviy idrok muammosining psixologiyada örganiliş tahlili 482
Jonibekova Xusniyobonu Ergashboy qizi

Öquvçilar jamoasida soğlom psixologik muhitni şakllantiriş orqali nizoli vaziyatlarning oldini oliş mexanizmlari 488
Toshpulatova Nodira Xudjamurodovna

Современные методы изучения и перспективы развития неологии 491
Хатамов Ильдар Уракович

Boşlanğiç sinf öquvçilarida kommunikativ kompetensiyani şakllantiriş orqali oğzaki nutqni rivojlantiriş 494
Ahmedova Nigora Sunnatulla qizi

Muammoli ta'lim va mediavositalar integratsiyasi asosida bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarida tanqidiy fikrlaşni rivojlantiriş metodikasi 498
Axadova Gulnoza Said qizi

Maktabgaça yoşdagi bolalarda matematik tasavvurlarni şakllantirişda raqamli texnologiyalarning pedagogik imkoniyatlari 504
Bahriddinova Barçinoy Ahrol qizi

Fizika öqitişda tadqiqotga asoslangan ta'lim: nazariy asoslari, darajalari va xorijiy tajriba 508
Jalolova Kamola Eralijon qizi

Maktabgaça yoşdagi bolalarni uqitişda zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalaniş (suniy intelekt misolida) 514
Mahatova Davlatoy Dilmurodovna

Bölajak tarbiyaçilarning innovatsion-pedagogik faoliyatini rivojlantirişning zamonaviy yondaşuvlari 519
Maripova Nodira Xamidovna

Inklyuziv ta'limda stigmani oldini oliş pedagogik muammo sifatida 522
Parmanova Mahzuna Aliqul qizi

Maktabgaça ta'lim taşilotlarida integratsion yondaşuvlarni taşkil etişda pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalaniş 527
Tursunboyeva Zuxra Umid qizi

Ta'limda jamoani şakllantiriş, xodimlarni boşqariş va xavflarni aniqlaş: xalqaro ma'lumotlar tahlili 530
Vasila Ubaydullayeva Sadullayevna

Bölajak texnologik ta'lim öqituvçilariga baholaşni örgatiş metodikasi 533
Yusupov Muhammad Mahmudoviç

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarida transformatsiya yondaşuvi asosida milliy özlikni anglaşni şakllantiriş pedagogik-psixologik muammo sifatida 535
Turaboyev Azamat Maxamadullayeviç

5–7 yoşli bolalarda soğlom turmuş tarzi könikmalarini şakllantirişning öziga xosligi 539
Shamiyeva Manzura Fayzullayevna

Sun'iy intellektning ta'lim menejmenti va pedagogik jarayon samaradorligiga ta'siri: konseptual model 545
Maqsudova Charos Uluğbek qizi, Alimova Qunduz Oybek qizi

Özbek va ingliz kommunikativ lingvomadaniyatlaridagi noverbal vositalarning lingvokulturologik xususiyatlari va ularni öqitiş metodikasi.....552
Azimjon Meliqöziyev

Bölajak öqituvçilarning leksik kompetensiyasini rivojlantirişdan közda tutilgan maqsad va vazifalar.....556
Majid Ayturayev

Özbekistonda taşqi savdo siyosati va iqtisodiy rivojlaniş bosqiçlari 561
Mirzakulova Risolat Musurmankulovna, Kuçarov Sardor Akmaloviç, Abdurauf Boypölatov Sirojiddin öğli

Maktabgaça ta'lim taşkiloti pedagoglarining ijtimoiy-hissiy kompetensiyalarini rivojlantirişning innovatsion metodikasi 565
Nargiza Ergaşeva Ibrohimova, Xilola Jörayeva Şavkatovna

Rivojlantiruvçi markazlar orqali bolalarda dizayn va kreativ fikrlaş könikmalarini şakllantiriş yöllari.....569
Örinova Feruzaxon Uljayevna, Olimova Mohigul Abdusalom qizi

Дидактические возможности цифровой образовательной платформы ElementVault при изучении темы “Алюминий и его соединения” 574
Алимова Фарзона Абдукамаловна, Равшанов Азамат Ёркин угли

RIVOJLANTIRUVÇI MARKAZLAR ORQALI BOLALARDA DIZAYN VA KREATIV FIKRLAŞ KÖNIKMALARINI ŞAKLLANTIRIŞ YÖLLARI



UÖK: 373.2

Örinova Feruzaxon Uljayevna
Farğona davlat universiteti,
maktabgaça ta'lim kafedrasi professori, p.f.n.
E-mail: feruza19711971@mail.com
ORCID: 0000-0002-5897-4372

Olimova Mohigul Abdusalom qizi
Magistr talabasi

Annotatsiya: Maqolada maktabgaça ta'lim taşkilotlari guruhlarida taşkil etiladigan rivojlantiruvçi markazlarning bolalarda kreativ fikrlaş könikmalarini şakllantirişdagi pedagogik imkoniyatlari nazariy jihatdan tahlil qilingan. Kreativ fikrlaşning mohiyati, uning maktabgaça yoşdagi namoyon böliş xususiyatlari hamda "Ilk qadam" davlat öquv dasturida belgilangan markazlar faoliyatining mazmuni örganilgan. Tahlil asosida har bir markazda kreativ fikrlaşni rivojlantiriş yöllari, tarbiyaçining tutgan örni va zarur pedagogik şart-şaroitlar asoslab berilgan. Natijalar markazlar faoliyatini bolaning erkin tanlovi, oçiq turdagi topşiriqlar va özgaruvçan predmetli muhit asosida taşkil etiş kreativ fikrlaşni şakllantirişning yetakçi şarti ekanini körsatadi.

Kalit sözlar: kreativ fikrlaş, rivojlantiruvçi markazlar, maktabgaça ta'lim, "Ilk qadam" dasturi, predmetli-rivojlantiruvçi muhit, öyin, tasavvur, divergent tafakkur, tarbiyaçi.

Abstract: The article offers a theoretical analysis of the pedagogical potential of developmental centers organized in preschool groups for forming children's creative thinking skills. It examines the nature of creative thinking, the features of its manifestation at preschool age, and the content of the centers defined by the "Ilk qadam" state curriculum. On this basis, the ways of developing creative thinking in each center, the role of the educator and the necessary pedagogical conditions are substantiated. The findings indicate that organizing the centers around the child's free choice, open-ended tasks and a changeable material environment is the leading condition for forming creative thinking.

Key words: creative thinking, developmental centers, preschool education, "Ilk qadam" curriculum, developmental environment, play, imagination, divergent thinking, educator.

Аннотация: В статье теоретически проанализированы педагогические возможности развивающих центров, организуемых в группах дошкольных образовательных организаций, в формировании навыков креативного мышления у детей. Рассмотрены сущность креативного мышления, особенности его проявления в дошкольном возрасте и содержание деятельности центров, определённых государственной учебной программой "Илк кадам". На основе анализа обоснованы пути развития креативного мышления в каждом центре, роль воспитателя и необходимые педагогические условия. Результаты показывают, что ведущим условием формирования креативного мышления является организация деятельности центров на основе свободного выбора ребёнка, заданий открытого типа и изменяемой предметной среды.

Ключевые слова: креативное мышление, развивающие центры, дошкольное образование, программа "Илк кадам", предметно-развивающая среда, игра, воображение, дивергентное мышление, воспитатель.

KIRIŞ

Zamonaviy jamiyat insondan tayyor bilimlarni takrorlaşni emas, balki notaniş vaziyatlarda yangi yeçimlar topa olişni talab qilmoqda. Şu bois kreativ fikrlaş bugungi kunda ta'limning barça bosqiçlarida, jumladan, uning ilk böğini bölgan maktabgaça ta'limda ham ustuvor natija sifatida qaralmoqda. Bola şaxsining poydevori aynan maktabgaça yoşda qöyilişi, tasavvur va xayolning bu davrda jadal rivojlanişi mazkur masalaga alohida e'tibor qaratişni taqozo etadi.

Özbekistonda maktabgaça ta'lim tizimini isloh qilişning huquqiy asoslari "Maktabgaça ta'lim va tarbiya töğrisida"gi 595-son[1] Qonun hamda maktabgaça ta'lim va tarbiyaning davlat standarti bilan belgilangan. Uşbu hujjatlarda bolaga yönaltirilgan yondaşuv, bolaning ijodiy qobiliyatlarini oçiş va uni mustaqil fikrlaşga örgatiş asosiy vazifalar qatorida körsatilgan.

"Ilk qadam" davlat öquv dasturi esa ta'lim-tarbiya jarayonini guruh xonasidagi rivojlaniş markazlari orqali taşkil etişni nazarda tutadi [3]. Dasturga köra, guruhda til va nutq, quriş-yasaş, konstruksiyalaş va matematika, syujetli-rolli öyinlar va sahnalaştiriş, fan va tabiat hamda san'at markazlari faoliyat yuritadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR ŞARHI

Kreativlik muammosi psixologiya va pedagogikada keng örganilgan.

J. Gilford kreativlikni divergent tafakkur bilan boğlab, uning ravonlik, moslaşuvçanlik va öziga xoslik kabi belgilarini ajratgan [5].

E. P. Torrens bu ğoyalarni ta'lim amaliyotiga tatbiq etib, kreativlikni muammoni seziş, faraz ilgari suriş va uni tekşiriş jarayoni sifatida talqin qilgan [6].

L. S. Vigotskiy bola ijodining manbai uning tajribasi ekanini, tasavvur esa öyinda şakllanişini asoslagan. Şu bilan birga, amaliyotda muayyan ziddiyat közga taşlanadi. Bir tomondan, me'yoriy hujjatlar markazlarda bolaning erkin, ijodiy faoliyatini talab qiladi. Ikkinçi tomondan, markazlardagi iş köpinça tayyor namuna böyiça bajariladigan, bir xil natijaga olib keladigan topşiriqlar bilan çeklanib qoladi.

Mahalliy tadqiqotlarda tarbiyaçining fasilitatorlik yondaşuvi va dizayn kompetentligi masalalari yoritilgan [8; 9; 10], biroq markazlarning har biri kreativ fikrlaşning qaysi jihatini va qanday yöllar bilan rivojlantirişi yaxlit tizim sifatida yetarliça oçib berilmagan.

Dizayn fikrlaş (design thinking) – muammoni foydalanuvçi ehtiyojidan kelib çiqib, ijodiy va bosqiçma-bosqiç hal qiliş usuli. U tayyor javobni qöllaşga emas, balki muammoni tuşuniş, köplab ğoyalar işlab çiqiş va ularni amalda sinab körişga asoslanadi.

Muammoning maqsadi rivojlantiruvçi markazlar orqali maktabgaça yoşdagi bolalarda kreativ fikrlaş könikmalarini şakllantiriş yöllarini nazariy jihatdan asoslaşdan iborat. Uşbu maqsadga erişiş uçun kreativ fikrlaşning maktabgaça yoşdagi xususiyatlarini aniqlaş, markazlarning pedagogik imkoniyatlarini tahlil qiliş hamda zarur pedagogik şart-şaroitlarni belgilaş vazifalari qöyildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot nazariy-tahliliy xususiyatga ega bölib, sifat tahliliga asoslangan. Unda empirik ölçovlar ötkazilmagan, xulosalar ilmiy manbalar va me'yoriy hujjatlar mazmunini örganiş orqali çiqarilgan. Tadqiqotning metodologik asosini bola rivojlanişining madaniy-tarixiy nazariyasi, faoliyatli yondaşuv, şaxsga yönaltirilgan ta'lim ğoyalari hamda kreativlikning divergent tafakkur bilan boğliqligi haqidagi qaraşlar taşkil etdi. Işda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- psixologik-pedagogik adabiyotlarni nazariy tahlil qiliş va umumlaştiriş;
- maktabgaça ta'limga oid me'yoriy hujjatlar va "Ilk qadam" davlat öquv dasturi mazmunini tahlil qiliş;
- xorijiy pedagogik tizimlar tajribasini qiyosiy örganiş;
- tizimlaştiriş va pedagogik modellaştiriş.

Tahlil uçun manbalar uç guruhga ajratildi:

Birinçi guruhni maktabgaça ta'lim sohasidagi qonunçilik hujjatlari va davlat öquv dasturi taşkil etdi.

Ikkinçi guruhga kreativlik va bolalar ijodi nazariyasiga oid fundamental asarlar kiritildi.

Uçinçi guruh predmetli-rivojlantiruvçi muhit va öyin faoliyatiga bağişlangan xorijiy hamda mahalliy tadqiqotlardan iborat böldi.

Tahlil uç bosqiçda olib borildi:

Dastlab kreativ fikrlaşning maktabgaça yoşga xos tarkibiy qismlari aniqlandi.

Söngra har bir markazdagi faoliyat turi uşbu tarkibiy qismlar bilan qiyoslandi.

Yakuniy bosqiçda markazlarda kreativ fikrlaşni şakllantiriş yöllari va ularni amalga oşiriş şart-şaroitlari umumlaştirildi.

1 https://lex.uz/docs/-4646908

TAHLIL VA NATIJALAR

Nazariy tahlil natijasida kreativ fikrlaşning maktabgaça yoşga xos tarkibi aniqlandi. U özaro boğliq törtta könikmadan iborat: bir savolga köp javob topa oliş, bir fikrdan boşqasiga oson öta oliş, özіga xos ğoya ilgari suriş va boşlangan ğoyani tafsilotlar bilan boyitiş. Maktabgaça yoşda bu könikmalar mavhum mulohazada emas, balki predmetli harakat, öyin, tasvirlaş va nutqda namoyon böladi [4]. Demak, kreativ fikrlaşni şakllantiriş uçun bolaga tuşuntiriş emas, balki uni tegişli faoliyatga jalb etadigan muhit kerak.

Rivojlantiruvçi markaz ana şunday muhitning taşkiliy şakli hisoblanadi. U guruh xonasining muayyan faoliyat turiga möljallangan, materiallar bilan jihozlangan va bola öz xohişi bilan tanlaydigan qismidir [3]. Tahlil şuni körsatdiki, har bir markaz kreativ fikrlaşning barça tarkibiy qismlariga ta'sir etadi, ammo ulardan birini rivojlantirişda yetakçi örin tutadi.

Til va nutq markazi

Bu markazda kreativ fikrlaş söz ijodkorligi orqali şakllanadi. Samarali yöllar sifatida ertakning oxirini özgartiriş, taniş qahramonni yangi vaziyatga köçiriş, rasmlar asosida hikoya töqiş, bir-biriga boğliq bölmagan sözlardan voqea tuziş ajratildi. Tarbiyaçining "Agar ... bölsa, nima bölardi?" şaklidagi oçiq savollari bolani yagona töğri javob izlaşdan köp variantli fikrlaşga yönaltiradi. Markaz, avvalo, fikr ravonligi va tasavvurning nutqiy ifodasini rivojlantiradi.

Quriş-yasaş, konstruksiyalaş va matematika markazi

Bu yerda bola fazoviy va muhandislik tafakkuriga oid ijodiy masalalarni hal qiladi. Namunasiz, şart asosida quriş yetakçi yöl hisoblanadi: masalan, bolaga tayyor çizma emas, balki "öyinçoq siğadigan köprik" kabi şart beriladi. Bir xil detallardan turli inşootlar yaratiş, qurilmani qayta özgartiriş, tabiiy va taşlandiq materiallarni quriliş aşyosi sifatida qöllaş fikrning moslaşuvçanligini rivojlantiradi. Matematik mazmun ham ijodiy tus oladi: bola şakllardan naqş tuzadi, ölçaşning öz usulini öylab topadi.

Syujetli-rolli öyinlar va sahnalaştiriş markazi

Öyin maktabgaça yoşda tasavvurning asosiy manbai sanaladi [4]. Markazda kreativ fikrlaş syujetni mustaqil öylab topiş, rollarni taqsimlaş va öyin davomida kutilmagan vaziyatlarni hal etiş orqali şakllanadi. Örinbosar buyumlardan foydalaniş alohida ahamiyatga ega: tayoqçaning termometrga, qutining kemaga aylanişi bolani predmetning odatiy vazifasidan çetga çiqişga örgatadi. Tayyor, vazifasi qat'iy belgilangan öyinçoqlar bilan bir qatorda vazifasi noaniq materiallarning bölişi ğoyalarning özіga xosligini ta'minlaydi.

Fan va tabiat markazi

Uşbu markazda kreativ fikrlaş tadqiqotçilik bilan uyğunlaşadi. Bola hodisani kuzatadi, öz farazini aytadi, uni oddiy tajribada sinab köradi va natijani tuşuntirişga urinadi. Bu jarayon E. P. Torrens tavsiflagan muammoni seziş, faraz ilgari suriş va tekşiriş bosqiçlariga mos keladi [6]. Tarbiyaçi tayyor tuşuntiriş berişga şoşilmasligi, bolaning xato farazini ham sinab körişiga imkon berişi lozim. Şu yöl bilan muammoni köra biliş va noaniqlikdan çöçimaslik sifatlari tarbiyalanadi.

San'at markazi

Tasviriy faoliyat, applikatsiya, loy işi va musiqa bolaning içki dunyosini ifodalaş vositasidir. Kreativ fikrlaşni şakllantiriş yöli bu yerda natijadan jarayonga ötişdan iborat. Barça bolalarning bir xil namunani köçirişi ijodni çeklaydi, mavzuni erkin talqin etiş, noan'anaviy tasvirlaş usullari va materiallarni mustaqil tanlaş esa uni kengaytiradi. Markaz ğoyani tafsilotlar bilan boyitiş va his-tuyğuni obraz orqali ifodalaş könikmasini rivojlantiradi.

Markazlar tahlili ularning barçasi uçun umumiy bölgan pedagogik şart-şaroitlarni aniqlaş imkonini berdi:

1. **Erkin tanlov** – bola markazni, materialni, şerikni va faoliyat usulini özi tanlaydi.
2. **Oçiq turdagi topşiriqlar** – topşiriq bir neçta töğri yeçimga ega böladi va namuna bilan çeklanmaydi.
3. **Özgaruvçan muhit** – materiallar mavzuga qarab yangilanadi, ular orasida köp vazifali va tabiiy aşyolar böladi.
4. **Tarbiyaçining yönaltiruvçi pozitsiyasi** – pedagog körsatma beruvçi emas, kuzatuvçi, savol beruvçi va hamkor sifatida iştirok etadi.
5. **Psixologik xavfsizlik** – ğayrioddiy fikr va xato tanqid qilinmaydi, bolaning urinişi qöllab-quvvatlanadi.
6. **Markazlararo integratsiya** – bir markazda tuğilgan ğoya boşqasida davom ettiriladi.
7. **Natijani taqdim etiş** – bola öz işi haqida sözlab beradi, işlar körgazmaga qöyiladi.

Uşbu şart-şaroitlar asosida markazdagi işning mantiqiy ketma-ketligi belgilandi. Faoliyat bolani qiziqtiradigan muammoli vaziyat bilan boşlanadi. Keyin bola markazni tanlab, mustaqil yoki kiçik guruhda izlanadi, tarbiyaçi esa oçiq savollar bilan uning fikrini kengaytiradi. Yakunda bolalar öz yeçimlarini bir-biriga taqdim etadi va ularni muhokama qiladi. Bunday ketma-ketlik markazni maşğulot ötkaziladigan joydan bolaning ijodiy izlaniş maydoniga aylantiradi.

Kreativ fikrlaş yangi ğoya yaratişga qaratilgan. Dizayn fikrlaş esa undan kengroq tuşunça bölib, ğoyani muayyan insonning ehtiyojlari bilan boğlaydi va uni amalda sinovdan ötkazadi. Demak, kreativlik dizayn fikrlaşning bir qismi bölib, uning uçinçi bosqiçi uçun asos hisoblanadi. Dizayn fikrlaş ta'limda loyihaviy faoliyat, STEAM va muammoli öqitiş bilan birgalikda qöllanadi. Maktabgaça yoşda u sodda körinişda namoyon böladi: bola kimgadir yordam beriş uçun biror narsa öylab topadi, quradi, sinab köradi va özgartiradi. Masalan, "Qöğirçoqqa yomğirdan pana joy quriş" topşiriğida beş bosqiçning barçasi mavjud. Olingan natijalar kreativlik nazariyasining asosiy qoidalariga mos keladi. Markazlarda ajratilgan köp variantli javob, fikrdan fikrga ötiş va özige xos ğoya J. Gilford körsatgan ravonlik, moslaşuvçanlik va özige xoslik belgilarining maktabgaça yoşdagi körinişidir [5].

Kreativlikning zamonaviy ta'rifi yangilik bilan birga maqsadga muvofiqlikni ham talab qiladi. Şu nuqtayi nazardan, markazdagi topşiriq bolani nafaqat ğayrioddiy, balki qöyilgan şartga javob beradigan yeçim topişga yönaltirişi kerak. Şart asosida quriş yoki farazni tajribada tekşiriş aynan şu talabni bajaradi. L. S. Vigotskiyning tasavvur boyligi bolaning tajribasiga boğliq, degan xulosasi [4] özgaruvçan va boy muhit şartini asoslaydi. Markazdagi materiallar qançalik xilma-xil bölsa, bola yangi obraz yaratiş uçun şunçalik köp "quriliş aşyosi"ga ega böladi. Bu holat örinbosar buyumlar va vazifasi noaniq materiallarning ahamiyatini tuşuntiradi. Natijalar xorijiy pedagogik tizimlar tajribasi bilan ham hamohang. Reggio Emilia yondaşuvida muhit "uçinçi pedagog" sifatida qaraladi, bolaning öz fikrini turli vositalar orqali ifodalaşi qöllab-quvvatlanadi [7].

M. Montessori tizimida tayyorlangan muhit va bolaning erkin tanlovi rivojlanişning asosiy şarti hisoblanadi. Bu ikki tizim örtasida farq ham bor: Montessori materiallari köproq aniq maqsadga, Reggio Emilia yondaşuvi esa oçiq ijodiy loyihalarga yönaltirilgan. "Ilk qadam" dasturidagi markazlar har ikki ğoyani birlaştiriş imkonini beradi, çunki ularda ham tuzilgan, ham erkin faoliyat uçun örin mavjud [3]. Tasavvurga asoslangan öyin divergent tafakkur va hissiy ifoda uçun zamin yaratadi [4]. Bu syujetli-rolli öyinlar markazini kreativ fikrlaşni rivojlantirişning markaziy böğini deb hisoblaşga asos beradi. Uşbu maqolada öyin alohida emas, balki boşqa markazlar bilan yaxlit tizimda körib çiqildi.

Tarbiyaçining yönaltiruvçi pozitsiyasi haqidagi xulosa F. Ö. Örinova tadqiqotlari bilan ham hamohang. Muallif tarbiyaçining fasilitatorlik yondaşuvini bolalarda tadqiqiy biliş, refleksiya va ijtimoiy-emotsional intellektni rivojlantiriş şarti sifatida asoslagan [8; 9]. Uning işlarida pedagogning dizayn kompetentligi masalasi ham yoritilgan [9]. Bu jihat rivojlantiruvçi muhitni loyihalaş uçun asos böladi. Amaliyotga tatbiq etişda bir qator qiyinçiliklar yuzaga kelişi mumkin. Tarbiyaçilarning bir qismi namuna asosida işlaşga odatlangan bölib, oçiq topşiriq tuziş va bola taşabbusini kutiş ulardan tegişli malakani talab qiladi. Guruhlarda bolalar sonining köpligi va materiallarning yetişmasligi erkin tanlovni çeklaydi. Ota-onalarning tayyor, "çiroyli" natija kutişi ham jarayonga emas, mahsulotga e'tibor qaratilişiga sabab böladi. Bu muammolarni tarbiyaçilar malakasini oşiriş, arzon va tabiiy materiallardan foydalaniş hamda ota-onalar bilan tuşuntiriş işlari orqali yumşatiş mumkin.

Tadqiqotning çeklovi uning nazariy xususiyatga egaligidir. Taklif etilgan yöllarning samaradorligi tajriba-sinov işlarida, turli yoş guruhlari kesimida tekşirilişi lozim. Bu keyingi tadqiqotlarning yönalişini belgilaydi.

XULOSA

Ötkazilgan nazariy tahlil quyidagi xulosalarga olib keldi.

Birinçidan, maktabgaça yoşdagi kreativ fikrlaş köp variantli javob topiş, fikrning moslaşuvçanligi, ğoyaning özige xosligi va uni boyitiş könikmalaridan taşkil topadi. Bu könikmalar faqat bolaning öz amaliy faoliyatida – öyin, quriş, tajriba, tasvirlaş va söz ijodida şakllanadi.

Ikkinçidan, rivojlantiruvçi markazlar kreativ fikrlaşni şakllantiriş uçun qulay taşkiliy şakl hisoblanadi. Til va nutq markazi söz ijodkorligini, quriş-yasaş va matematika markazi konstruktiv yeçim topişni, syujetli-rolli öyinlar markazi tasavvur va ramziy fikrlaşni, fan va tabiat markazi tadqiqotçilikni, san'at markazi esa obrazli ifodani rivojlantiradi.

Uçinçidan, markazlarning mavjudligi öz-özidan ijodiy natija bermaydi. Ularning samarasi erkin tanlov, oçiq turdagi topşiriqlar, özgaruvçan muhit, tarbiyaçining yönaltiruvçi pozitsiyasi, psixologik xavfsizlik, markazlararo integratsiya va natijani taqdim etiş kabi şart-şaroitlarga boğliq.

Törtinçidan, tarbiyaçining kasbiy tayyorgarligi hal qiluvçi omildir. Pedagog oçiq savol bera olişi, bolaning taşabbusini kuzatişi va unga tayyor yeçim bermasdan yordam körsata olişi zarur.

Amaliyot uçun quyidagilar tavsiya etiladi:

- markazlardagi topşiriqlarni namunasiz, şart asosida tuziş;
- materiallar tarkibini vazifasi noaniq va tabiiy aşyolar bilan boyitiş;
- har bir faoliyat yakunida bolaga öz işini taqdim etiş imkonini beriş;
- tarbiyaçilarning malaka oşiriş mazmuniga kreativ fikrlaşni qöllab-quvvatlaş usullarini kiritiş;
- ota-onalarni ijodiy jarayonning ahamiyati bilan taniştiriş.

Foydalanilgan adabiyotlar röyxati:

1. Özbekiston Respublikasining "Maktabgaça ta'lim va tarbiya töğrisida"gi Qonuni. 2019-yil 16-dekabr, ÖRQ-595-son. https://lex.uz/docs/-4646908
2. Özbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Maktabgaça ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlaş töğrisida"gi qarori. 2020-yil 22-dekabr, 802-son. https://lex.uz/docs/-5179335
3. "Ilk qadam" milliy öquv dasturi. – Toşkent, 2026.
4. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1991.
5. Guilford, J. P. Creativity // American Psyçologist. – 1950. – Vol. 5, No. 9. – P. 444–454.
6. Torrance, E. P. Guiding Creative Talent. – Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1962.
7. Örinova, F., Boltayeva, F. Kvest texnologiyasi orqali tadqiqiy biliş va refleksiyani rivojlantirişda tarbiyaçining fasilitatorlik yondaşuvi // Maktabgaça va maktab ta'limi. – 2024. – 1(7).
8. Örinova, F. Ö. Bolalarda ijtimoiy-emotsional intellektni rivojlantirişda tarbiyaçining fasilitatsion yondaşuvi // Farğona metodika maktabi. – 2025. – № 2. – B. 89–98. Maqola havolasi.
9. Örinova, F. Ö. Maktabgaça ta'lim taşkiloti tarbiyaçisining dizayn kompetentligi // Ta'lim va taraqqiyot. – 2026. – № 1. – B. 563–573.

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02 Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta’limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA’LIMI

Mas’ul muharrir: Ramzidin Aşurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovçi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №11(3)

© Materiallar köçirib bosilganda “Maktabgaça va maktab ta’limi” jurnali manba sifatida körsatilişi şart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul.
Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin.
Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

“Maktabgaça va maktab ta’limi” jurnali 26.09.2023-yildan
Özbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toşkent şahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.